

Jugoslovanska državna prosvetna politika

Usmeritev šolstva po življenjskih potrebah — Potreba stalnega prosvetnega programa — Duhovno edinstvo v šolstvu — Glavni prosvetni svet — Državna tiskarna — Narodno izobraževanje

(Govor senatorja g. Jeremije Živanovića na seji senata dne 24. marca 1934.)

Gospodje senatorji! Kdorkoli je dalje časa opazoval naše šolstvo, kdorkoli je imel priliko si pobližje ogledati rezultate, ki jih ta šola daje, se je lahko prepričal, da šola ni korakala vzporedno z življenjem in da je zaostala za življenjem, ki se hitreje razvija nego se je razvijalo šolstvo. Vzrok je v tem, ker se je šola preveč držala tradicij in premalo razvoja življenja.

To velja predvsem za srednjo šolo, ki pripravlja mladino sicer za visokošolski študij, a bi jo morala enako pripravljati za življenje. Veliko število naših dijakov ne dospe do zaključnega izpita, nego zapuša že prej šolo in prehaja neposredno v življenje.

Združitev pouka s potrebami življenja.

Izreči hočem vse priznanje predmetom, ki služijo izoblikovanju značaja in duše ter poplmenitvenju človeka. Toda priznati si moramo, da bi morali priti učenci iz šole kolikor-likoli pripravljeni tudi za življenje. Izvežbani bi morali biti vsaj v onih poslih, na katere naletite najprej v življenju, da zamorejbo v njih sodelovati ali se proti njim boriti.

Zaradi tradicije, ki se predvsem pri pouku zelo težko opušča, zapuša dijak šolo z znanjem letnic, raznih nepomembnih dogodkov, s stotino imeni geografskih detajlov o oddaljenih kontinentih, s popolnim poznanjem izjem te in one deklinacije in konjugacije, z znanjem vseh primerov konjunktiva in substantiva, matematičnih formul in temu sličnega — toda pri vsem tem je popolnoma nepripravljen, da bi se znašel v svojih državljskih dolžnostih, v rezultatih napredka tehnike in prometa, v higienskih potrebah, ki so vedno večje in vedno bolj pereče, v kompliciranih življenjskih razmerah in odnošajih v katerih mu ne pomaga še tako veliko znanje letnic, imen, formul in izjem.

Sem daleč odtrajen od tega, da bi osporaval pomen pouka, ki nima direktne zveze s praktičnim življenjem. Vem, da se moč pravičnega mišljenja razvija po metodah, ki so ostale še iz Aristotelove dobe. A ravno tako tudi uvidevam in občutim, da zaostaja šola čedalje bolj za življenjem. Če bi bili njeni gojenci v izvenšolskem času izolirani od življenja in prepuščeni samo šolskim knjigam in pouku v šoli, bili bi po dokončanem šolanju zelo malo sposobni za življenje in ne bi mogli v ničemer koristiti družbi.

Prepričan sem, da to mišljenje ni osamljeno, in da se je zaostajanje šole za življenjem opazilo in občutilo tudi med drugimi narodi. V tem pogledu se je v mnogih državah za odpravo tega nedostatka dosegel že velik napredek, posebno v Nemčiji, kjer se že od osnovne šole pripravljajo otroci za razne panoge življenja ter se ta sistem izvaja v vsem šolskem sistemu.

Za stalni prosvetni program.

Gospodje senatorji! Glavni razlog nezadostnega uspeha naše šole leži — po mojem mišljenju — v tem, ker nimamo stalnega prosvetnega programa, radi česar nam je predvsem srednja šola v neprestanem kolebanju. Tava v vsem: v določanju osnovnih nalog srednje šole, v poudarjanju vrednosti sedaj

eni in potem drugi njeni vrsti, v učnih predmetih, učiteljskih kvalifikacijah, v načinu predavanja in ocenjevanja, v odnošajih med učno in vzgojno vlogo, glede nastavnikov, učnih knjig, v notranjem šolskem redu itd., itd. To tavanje, gospodje, ni nastalo pred kratkim, marveč traja že več let.

Profesorско udruženje je na nekem svojem kongresu — mislim, 1925. leta v Skoplju — načelo vprašanje sprejetja stalnega prosvetnega programa. Imel sem takrat čast biti predsednik profesoriskega udruženja in sem bil takrat tudi referent za to vprašanje na kongresu. Vprašanje je bilo že tedaj dozorjeno in je bilo tudi z navdušenjem soglasno sprejeto. A ni ostalo samo pri tem, da so bile izražene samo želje za sprejetje tega predloga, nego se je šlo tudi korak dalje.

Tedanji prosvetni minister si je osvojil idejo, jo predložiti Glavnemu prosvetnemu svetu, ki je na več sejah razpravljalo o tem vprašanju. Tem sejam so prisostvovali tudi zastopniki raznih ministrstev, ki imajo v svojem resoru razne šole. Predlog je bil sprejet soglasno in so bile tudi izdelane instrukcije v zvezi s tem. S spremembo ministra je propadla stvar.

To vprašanje se je načelo še enkrat v ministrstvu. Poiskali so se akti o starem prosvetnem programu, toda nadalje se ničesar ni ukrenilo. Iz tega razloga bi na tem mestu želel zainteresirati g. ministra prosvete za to vprašanje, da se nadaljuje akcija za izvedbo te nujne potrebe našega šolstva. Prepričan naj bo, da bo pri tem delu našel popolno sodelovanje profesorjev v tem domu, ter profesorjev sploh, kakor tudi sodelovanje profesorске organizacije.

Hibe našega šolstva.

Gospodje senatorji! Ko se govori o našem šolstvu, ki mislim da ga dobro poznam, posebno srednje šolstvo, na katero se moje pripombe predvsem nanašajo, izjavljam, da ta šola, ki formira človeški značaj, ki daje osnovno znanje, v resnici nekatere usposobi. Ali velik del izstopi predčasno iz šole. To zadostja, da ta šola ne doseže tolikih uspehov, kolikor se jih pričakuje v primeri s časom, ki se v njej prebije in v primeri s trudom, ki se vanjo polaga. Osem let hodi naš dijak v srednjo šolo; to je mnogo časa, in z intenzivnim in sistematičnim delom bi moral doseči veliko količino znanja. So šole, v katerih je to znanje ne samo zadostno, nego dovoljno. Toda gospodje, vsi vemo, da obstoje tudi šole, ki ne nudijo niti toliko znanja, kolikor bi ga bilo treba in poleg vsega truda in vse volje, odhajajo včasih dijaki s slabšo izobrazbo iz šole nego bi to smelo biti. Mnogo je vzrokov! Vsi veste, kakšne so težkoče. Ni zadostnih dobrih in prostornih šolskih zgradb, ki naj bi nudile dijakom vse, kar moderna šola zahteva. Gospodje, sredi Beograda so letošnjo jesen otroci begali od šole do šole, da bi našli streho in preteklo je nekaj nedelj, dokler se ni našlo neko privatno poslopje, ali neka gimnazija, ki jih je sprejela. Toda ne v septembru, nego mesec ali dva pozneje. A oni še vedno niso sigurni, da jih ta šola lepega dne ne odslavi.

Vsi veste tudi za drugo pogoško, kolikokrat se izmenjajo profesorji tekom šolskega leta. Ako najboljšemu dijaku daste v enem šolskem letu 5krat novega profesorja, ne more spoznati dijaka in ne more dijak vzljubiti profesorja, niti se priučiti njegove metode. Zgodi se lahko, da otrok, ki ima sicer dobre lastnosti in bi po dispozicijah moral biti najboljši, postane radi tega sreden ali celo slab dijak. Te neprestane spremembe zelo slabo vplivajo na delo v šoli.

Nočem govoriti dalje o tem. Ni tu mesto, kjer naj se iznesejo vse stvari. Znanje so neprimerno s prenatrpanimi razredi, neprimerno radi nezadostnega nadzorstva nad profesorji od strani starešine, ki ni pravi starešina, ki ni prvi med vsemi nego je povsem drugega prepričanja itd. Vse to doprinese, da se ne pojavlja tolik napredek v razvoju naše šole, kakršen bi moral biti.

V glavnem se moramo zadovoljiti s tem, kar daje šola intelektu in s tem, kar daje telesno vzgojo, ki pa se more s sportnimi društvi morda celo bolj razviti nego je potrebno. Obstaja zelo velik nedostatek v nezadostni moralni vzgoji dijakov. Na žalost ni v sedanjih dobi več tako intimnih odnošajev med dijaki in profesorji, kot so to bili pred vojno. Temu ni kriv profesor. Profesorji morajo skrbeti za lastno življenje. Oni imajo nezadostno plačo, imajo skrb za družino, se ne morejo otresti potrebe, da čas po šoli izkoristijo za zboljšanje svojih dohodkov, da lažje vzdržujejo svojo družino. Zaradi tega nimajo časa za vzdrževanje vezi z dijaki. Ta zveza preneha, čim zapusti profesor šolsko sobo. Nekdaj je bilo drugače.

Dijaku je v veliko zadovoljstvo, če se približa profesorju in če ga po uri nekaj vpraša in drago mu je, če se z njim razgovarja. A tudi profesor ima priliko, da na dijaka vpliva tudi po predavanjih in da vzdržuje z njimi duhovne zveze. Ta duhovna zveza je sedaj zelo slaba. Tu ne zadene profesorjev nikakr krivda, ker jih je življenje prisililo, da morajo porabiti prosti čas za to, da se v teh težkih časih vzdržijo.

Vsled tega bi bilo za splošno stvar gotovo mnogo bolje, če bi bilo učiteljstvo v takih materialnih razmerah, da bi se moglo posvetiti šoli, v kateri deluje in da ne prekinja vezi z dijaki po dovršeni učni uri.

Duhovno edinstvo.

Dotaknem naj se še nekaterih specialnih vprašanj. Eno od teh je naše duhovno edinstvo.

Morda bom pogošil, toda iznesel bom svoje mišljenje povsem odkrito. Večkrat se poudarja, da je naše politično ujedinjenje predhodnik duhovnega ujedinjenja, ali bolje rečeno, da smo tudi pred vojno razumeli, da smo v bistvu en narod od Kranjske gore do Pehčeva in od Dolenjcev do Lugoja. To je točno, ako se upoštevajo samo glavne linije. Obstaja pa vendarle dejstvo, da je treba za duhovno ujedinjenje še marsikaj zgraditi. Kdo je za to v prvi vrsti poklican? To so šole in učiteljstvo! Mislim, da smem trditi, da precej dobro poznam prosvetne razmere v vsej Jugoslaviji in da je moje stališče pravilno. Poleg zelo velikega števila odličnih prosvetnih delavcev in idealnih apostolov državnega in narodnega edinstva je vendar na žalost tudi neko — sicer majhno število — ravnodušnih in neaktivnih. Sodeč po gotovih znakih, tudi nekaj takih, ki omogočajo, da iz nekaterih šol v gotovih krajih se ni izgnan duh, ki bi moral biti iz njih že zdavnaj izgnan.

Nočem na tem mestu iznašati raznih nepravilnih podrobnosti, ki so mi bile stavljene na razpolago, verujete, da obstojajo in da nas

čaka še mnogo dela za doseg in izgraditev duhovnega edinstva.

Omeniti moram zelo simptomatičen primer. Gospodje, na vzhodu učimo v srednjih šolah dijake, da poznajo tudi najvažnejše pisatelje in pesnike ostalih pokrajin n. pr. ne samo Prešerna, nego tudi ostale, ki niso tako znani. Navedem naj vam naslednji primer, ki se je zgodil v dravski banovini. Profesor je v IV. letniku neke učiteljske šole dal pismeno nalogo z naslovom: »O srbskih narodnih pesnikih«. Kaj se je zgodilo? Dijakinje so izvedle — pasivno resistenco. Vprašanje je ostalo nerešeno. Ko se je profesor pritožil pri ravnatelju, je ta vzel v zaščito dijakinje in rekel: »To je zelo težka naloga«. Vendar bi morale dijakinje na koncu učiteljskega le nekaj vedeti o Vuku Karadžiću. Starešina je rekel: »Morda ne znajo o tem nič«. Torej, gospoda, ako je na zavrtetku učiteljske šole mogoče nepoznanje jugoslovanske literature, tedaj si lahko mislite, koliko bo treba še delati za duhovno edinstvo in koliko polja je še neobdelanega. Mnogo je treba še dela, da bomo enako imenovali ustanovo, ki jo v Beogradu imenujemo »pozorišče«, v Zagrebu »kazališče«, a v Ljubljani »gledališče«.

Višja pedagoška šola.

Gospodje, moram omeniti tudi to, da nisem mislil govoriti o višji pedagoški šoli. Vendar se moram dotakniti tudi tega vprašanja, ker jo je predgovornik podcenjeval. Višja pedagoška šola je bila osnovana pred 12. do 13. leti vsled potrebe in ne samo vsled želje, da se komu ugodi. Ob priliki ustanavljanja te šole se je mislilo, da bo zasnovana na širši podlagi nego je danes. Ali je ta šola uspela ali ne, mislim, da najbolje dokazuje dejstvo, koliko sposobnih kandidatov je izšlo iz te šole. Po mišljenju predsednika komisije za polaganje prof. izpitov so najvišji procent odličnih uspehov dosegli pri polaganju prof. izpitov ravno oni, ki so dovršili višjo pedagoško šolo. V višjo pedagoško šolo so prihajali študenti učitelji, mladi ljudje, ki so imeli štiri do pet odličnih ocen, ki so z odliko položili maturo. V Beogradu so imeli možnost se prav dobro pripraviti. O predavateljih, tako srednjošolskih, kakor tudi univerzitetnih profesorjih teh šol, lahko rečem, da so odlično predavali. Omenim naj le gg. Đorđevića, dr. Vlado Petkovića, pokoj. Milorada Popovića, prof. fizike in druge. Vidite, gospodje, kako velike uspehe je imela ta šola. Na žalost se ji ni dalo možnosti razvoja. Ona je v glavnem vsled neinformiranosti imela precejšnje število neprijeteljev tako med profesorji in med učiteljstvom, pa tudi med nekdanjimi ministri prosvete. Skupščini je bil predložen tudi zakon, ki je vseboval samo dva člena — da se pedagoška šola ukine. Sedaj je spreminjena v šolo z dvema letnikoma z namenom, da pripravlja šol. nadzornike in nastavnike meščanskih šol. Gospod minister je omenil meščanske šole in jaz bi hotel le podčrtati pomen teh šol. Gospodje senatorji, meščanske šole so potrebne za življenje, one so v mnogih državah odigrale svojo vlogo tako kakor treba, posebno v državah z večjim praktičnim smislom nego ga imamo mi. V srbskih krajih niso bile sprejete najbolje. Prva naša meščanska šola je bila osnovana leta 1898 pod režimom Andre Đorđevića, pod režimom, proti kateremu so se borili profesorji in prosv. osebnosti, pod režimom, ki je bil nesimpatičen. Na to šolo ni mogel priti nobeden od sposobnih ljudi nego so bili nameščeni učitelji, ki jih je favoriziral tedanji režim. Nesposobni za to delo in pod vtisom, da so prišli na to šolo za nagrado, so uživali vse prosvetne osebnosti in se je vsled tega prenela ta mrznost tudi na šolo samo. Spomniti

Občni zbor Slovenske šolske matice

V nedeljo 27. maja se je vršil na ledinski šoli v Ljubljani 12. redni občni zbor SSM. Članstvo se ga je bolj skromno udeležilo, zato pa so se redki udeleženci res živo zanimali za vsi dnevi red.

Predsednik g. dr. K. Ozvald je v uvodni besedi govoril o nalogah in delu Matice in za vrnil očitke, da je Matica postala preveč »akademskaa«, kar naj pomeni, da se je preveč odmaknila od praktičnega pedagoškega dela. Načel je, da se je odbor trudil, da bi bile Matične knjige čim boljše in le v tem je bistvo »akademskaa« smeri sedanjega vodstva. — V tej zvezi je bila tudi zanimiva izjava celjskega poverjenika SSM g. Gobca, ki je povedal, da so člani zlasti zadnja leta s knjigami prav zadovoljni in prosijo, naj odbor skrbi, da bodo knjige ostale na tej višini ali pa bodo še boljše. Dobre knjige bodo gotovo pridobile Matici še več naročnikov. Saj je letos naročilo Matične knjige le 32% naših učiteljev (g. Gobec je to pokazal tudi s številkami). Treba bo pridobiti med učiteljstvom še vsaj toliko naročnikov in Matica bo dobila več sredstev, da bo lahko skrbela za čim boljše dela. Sedanji honorarji so itak prav beraški in se je le čuditi, da je odbor mogel dobiti tako dobre rokopise.

Po branju zapisnika je poročal predsednik, da je skušal pritegniti v krog sotrudnikov čim več ljudi in se mu je tudi posrečilo dobiti več odličnih sodelavcev, ki bodo napisali razne spise, da jih bo Matica izdala v prihodnjih letih. — Tajnik g. dr. Gogala pa je med ostalimi tudi povedal, da je odbor pripravil za letošnje izdajo te knjige: Pedagoški zbornik s aktualnimi članki, Hessenov spis: Petnajst let novjeste pedagogike in Bohinčev: Geografijo povelje Evrope (s posebnim ozirom

na Jugoslavijo), mišljena kot pomožna učna knjiga.

Največ zanimanja pa je vzbudilo poročilo blagajnika g. Plesničarja (ki je že 12 let blagajnik SSM). Matica ima še veliko zalogo starih knjig, zlasti Pedagoških zbornikov iz predvojnih let. Ker je v njih mnogo člankov, ki so še danes aktualni, naj skuša Matica te knjige po možnosti prodati; morda bi bilo to naileže v posebnih knjižnih zbirkah. — Govorilo se je tudi o nabiranju naročnikov, o poverjenikih, nakladi knjig itd.

Po poročilu predsednika računov g. Fleteta je dobil odbor absolutorij s pohvalo, na kar so se izvršile nove volitve. Na predlog g. nadzornika Urbančiča je bil izvoljen naslednji, večinoma stari odbor: predsednik dr. K. Ozvald, podpredsednik Fr. Gabrček, tajnik dr. St. Gogala, blagajnik P. Plesničar, odbor-niki Fr. Drnovšek, M. Senkovič, J. Jurancič, I. Tomažič, A. Zavašnikova, namestniki A. Černejeva, dr. S. Dolar in A. Kutin.

Pri slučajnostih se je razpravljalo o predlogu poverjenika g. Gobca, da bi se pravila SSM nekoliko izpremenila in bi na občni zbor prihajali poverjeniki, ki bi zastopali vse članstvo. Občni zbor je predlog pozdravil in sklenil, naj se odbor obrne še na ostala poverjenstva. Pravil pa občni zbor ni mogel izpremeniti, ker bi bila za to potrebna navzočnost 2/3 članstva.

ANDREJ DEBENAK:

Mladinski časopis

V skupnih pismenih organih beležimo in razpravljamo o pojavih življenja. Kakor odra-sli, tako imajo lahko tudi učenci svoj skupen časopis, v katerem zamorejo svoje doživljanje in misli pismeno prikazovati ter obratno: učiti se spoznavati med množico vrednost in nevrednost tehtnosti in pomenljivosti se-

stave modernega življenja; pa tudi pomenljivost časopisov ter dobre in slabe s tem, da jih sami ustvarjajo in podpirajo s svojo dobro voljo in soudeležbo.

Medtem, ko so drugod ustregli potrebam časa, se še pri nas ne moremo ogreti in najti razumevanja. V Češkoslovaški, da drugim niti ne sežemo, jih izdajajo celo vrsto; tako n. pr. v Zlinu, predvsem za svoje poizkusne šole »Časopis zlinjskih deti: Mladý Zlin« v obsegu 16 strani z bogato in raznovrstno vsebino, kateri ne manjka slik in učencevih ilustracij. Ob početku le na 4 straneh v 2000 izvodi, sedaj na 16—20 straneh v 5000 izvodi.

Kot pravi Kopeček, jim je bil v začetku eden prvih problemov odločitev, ali naj vodijo in upravljajo časopis otroci sami pod vodstvom učiteljev. Pri dijaških listih je drugače. Imajo obstoj, trajanje vezano le na nekoliko posameznikov, po odhodu katerih običajno tudi list preneha. Dijaki so zrelejši, dočim so osnovnošolski učenci od 7—14 let potrebni harmoničnega sodelovanja s strani starejših — odraslih; v našem primeru učiteljev ali drugih pripravnih oseb, ki so sposobne razviti in predvsem zaposliti vse navdušene sile mladostne plamenosti.

Kako so začeli? Izbrali so si redakcijo in administrativni odbor; v prvem je imel vsak razred po enega zastopnika, ki je zbiral prispevke in z drugimi urejeval list v obsegu posameznih števil. Za drugega pa se je ravnalo po času in po delu samem. Imel je nalogo propagande, razdeljevanje po razredih, pisanja adres, lepljenja ovojev, določitev oblike, kvalitete papirja itd. Zamilel je uspela. Učence je sčasoma prešinila skupnostna misel, da le vsak s svojim delom, ki ga doprinese, koristi. Danes je »Mladý Zlin« časopis, ki je z dobro voljo in nasvetujočo kritiko pomagal spoznati vse slabosti ter se je s preizkušnostjo in soudeležbo vseh učencev razvil v oblikujoči faktor v njih družbenem medsebojnem odnosu.

Opozoril bi še na »Mladý svět«, ki je tipičen mladinski časopis, tako po obliki kot po vsebini. Izhaja tedensko in v Pragi. Vsebuje več rubrik: novice iz domačih krajev, razgledovanje po svetu, vmes pregovori, program šolskega radia, reprodukcije fotografij, ilustracije učencev, pesmi, poljubno tolmčenje iznajdb, zanimivosti iz prirode, dopisi čitateljev, podlistek, šah, križanke, sport itd.

Moramo pa ločiti Mladý Zlin in Mladý svět; prvi je odziv tovarniškega življenja — čevljarke industrije, da se točno izrazim in odraz svojevrstne duševnosti, katero ustvarja tamkajšnji gospodarski sistem, dočim je drugi že preveč meščansko okostenel in premalo aktualen. Tehnična zamisel prvega je predvsem pripravna za razredni list, list ene same šole ali pa določenega kraja, ki je tipičen po življenjskem miljeju, takšen kot je n. pr. ravno v Zlinu; posnemati bi se v naših razmerah dal samo v industrijskem centru kot so Trbovlje; drugi pa za vsebinsko osvojitvev tudi popolno ne odgovarja, ker za nas pride v poštev le časopis, ki bi zajel vase ves problem kmetsko-delavskega življenja, predvsem kmetsko gospodarskega. V njem bi se moral brez prikrievanja razgrniti vsak gospodarski dogodek in proces, vsako socialno vprašanje; važne politične dogodke kot je trenutno problem na vzhodu in vse z njim v zvezi ter slično.

Poročila o sežiganju kave in žita, izlivanje mleka v morje in podobno bi bila tudi, vze-mimo za računstvo, kaj privlačna in hvaležna snov, iz katere bi učenci brali dejanske življenjske razmere. Takih problemov nas obdaja vse polno, treba je le razpreti oči. Njih važnost pa leži v ustvarjanju bolj človeške miselnosti v mladini ter v spoznavanju druž-benega reda. Spreten urednik bi si pač moral tako nekako ustvariti uredniščenje mladinskega časopisa, ki bi naj vsaj v tedenskem izhajanju nadomestoval naše čitanke!

je treba samo na to, kaj pomenjajo te šole na Češkem, kaj pomenjajo v Nemčiji in celo v naši državi, kaj pomenjajo v dravski banovini in v Bosni. Tem šolam se mora pomagati in edina šola, ki vzgaja nastavnike zanje, je višja pedagoška šola.

Glavni prosvetni svet.

Dotakniti se hočem tudi glavnega prosvetnega sveta. Tu je bilo rečeno, da bi se članom glavnega prosvetnega sveta ne dovolilo pisati učne knjige. Ta prepoved bi bila upravičena samo v primeru, ako bi člani glavnega prosvetnega sveta s pisanjem učnih knjig obogatili. Kolikor nam je znano, to ne drži. Člani glavnega prosvetnega sveta so osebe z najboljšimi prosvetnimi kvalifikacijami v naši državi in ne vem, kakšen razlog naj bi bil, da bi se tem ljudem prepovedalo pisati dobre učne knjige. Ravno radi tega, ker so v glavnem prosvetnem svetu, bi se jim ne smelo prepovedati pisanja, ker bi se potem v slučaju, da bi bila odklonjena kaka učna knjiga, ki so jo spisali drugi, moglo reči, da so člani glavnega prosvetnega sveta naredili to namenoma, ker jim ni dovoljeno pisati učne knjige.

V glavnem prosvetnem svetu sedijo najboljši ljudje. Najboljšo našo današnjo gramatiko za srednje šole je sestavil direktor zagrebske klasične gimnazije g. Mušulin, ki je član glavnega prosvetnega sveta; dalje, predsednik prof. društva g. Divac je napisal odlično zoologijo in tudi on je član glavnega prosvetnega sveta. Zakaj naj bi tedaj bila taka knjiga odklonjena in zakaj se ne bi smeli dijaki okoristiti s tako dobro učno knjigo? Nazadnje, predsednik glavnega prosvetnega sveta g. dr. Petković, je napisal odlično učno knjigo mineralogijo. Nerodno bi bilo, prepovedati tem ljudem, samo radi tega, ker so člani glavnega prosvetnega sveta, pisati učne knjige. Edini kriterij za to naj bo kvaliteta napisane knjige.

Državna tiskarna.

Moram, gospodje, na tem mestu vzeti v obrambo še neko ustanovo. Eden od g. senatorjev je govoril proti zidanju poslopja državne tiskarne. Prvič, gospodje, nimamo toliko državnih tiskarn, kolikor on misli. Imamo samo eno državno tiskarno, ki je starejša od vseh naših gledališč in od vseh naših denarnih ustanov in bank. Obstaja že 100 let in mi še vedno nimamo zanj primerne poslopja. Zaslužila je svoje poslopje ne samo

radi tega, ker je koristna in ker tiska mnoge knjige na lastne stroške, večkrat celo v lastno škodo, ki jih potem razširja med narodom, nego tudi vsled tega, ker vsako leto mnogo zasluži tudi za državo. Ona zasluži toliko, da bo tudi poslopje za narodno tiskarno moglo biti odplačano že v štirih do petih letih. Obstaja pa še en razlog za zidanje novega poslopja za državno tiskarno. Ta razlog je ta, da se mora dosedanje poslopje porušiti, ker ovira vhod na zemunski most, ki je ne samo arhitektonsko velikega pomena, nego tudi političnega. Ne more se braniti stališče, da ni treba zidati poslopja za državno tiskarno, ker ta zasluži zase in tudi za državo.

Prosim gospoda ministra, da to vprašanje pospeši in to tem bolj, ker bi se ga moralo že zdavnaj rešiti. Prej je bilo določeno že tudi zemljišče za to poslopje, a se je to vprašanje odložilo, sedaj ga je pa treba že vendar enkrat rešiti.

Gospodje, lahko rečem, da sem hvaležen gospodu ministru, ker je posvetil toliko pozornosti resori, ki ga je šele pred kratkim zasedel in ker se zavzema za to, da se da šolam čim več sredstev.

Narodno izobraževanje.

Prosim, da se posveča pozornost tudi vprašanju narodnega izobraževanja. Mi snio, gospodje, začeli z narodnim izobraževanjem v težkih dneh našega izgnanstva, v času našega bivanja na Krfu. Tedaj je bila sprožena misel o snovanju oddelka za narodno izobraževanje.

Tedaj smo delali načrte, da po povratku v domovino začnemo z narodnim izobraževanjem v živahnejšem tempu in v širšem obsegu. Tedaj nismo mislili, da se končno po 15. letih vse to zreducira na odsek v prosvetnem ministertvu in na tiskanje in na odkupovanje koristnih knjižic. Tedaj smo zamišljali, da bo to — ako ne samostojno ministertvo, vsaj velik oddelk, v katerem bi delovale najuglednejše prosvetne osebnosti, ki za prosveto nekaj pomenijo. Ne pa, da se zreducira ta misel na šablonsko pisarniško knjižničarsko delo, nego da se razširi široko in intenzivno delo izobraževanja širokih narodnih plasti.

S prošnjo gospodu ministru, da se opri me tega vprašanja in pazi na to, kaj bi se moglo v tem pogledu ukreniti, izjavljam v naprej zahvalnost, ker sem prepričan, da bo gospod minister to tudi storil, in izjavljam, da bom glasoval za ta proračun.

ZAKON O NARODNIH ŠOLAH, III. DEL.

Vsebuje: I. Dosedanje izpremembe v zakonu o narodnih šolah od 5. dec. 1929. leta, II. Pravilnik o ambulantnih šolah in šolskih stanih, III. Pravila o opravljanju učiteljskih izpitov in IV. Zakon o obvezni telesni vzgoji. Priredil Pavel Flere, založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena broš. Din 14.—, v platno vez. Din 22.—.

K prvima dvema snopičema smo dobili sedaj III. zbirko zakonov o šoli, vzgoji in učitelstvu. Vsakdo ne more biti naročen na Uradni list in zato je zelo umestno, da izdaja Učiteljska tiskarna zakone, ki jih mora dobro poznati vsak učitelj v tako priročnih knjižicah. Pričujoča knjižica prinaša zakon o spremembi čl. 43. ki govori o verskem pouku, dalje o spremembi člena 29., ki nam točno pove, koliko stanarine nam pripada, priključen pa je tudi poseben zakon o veronauku na vseh šolah. Zelo praktično je poglavje, ki govori, v koliko je šolski zakon bil izpremenjen vsled uradniškega zakona od 31. marca 1931., vsled zakona o občinah in vsled finančnega zakona z l. 1933/34. Velja sta tudi pravilnik o ambulantnih šolah in šolskih stanih ter pravila o opravljanju praktičnih izpitov učiteljev, učiteljic gospodinskih šol in pa zabavlj. H koncu je priključen še zakon o obvezni telesni vzgoji, ki je vzporedil našo državo z najnaprednejšimi drugimi državami. To je zakon, na katerega smo lahko ponosni in zato ga moramo vsi dobro poznati.

Vsled nad vse važne vsebine se III. snopič zakona o narodnih šolah vredno uvršča k ostalima dvema in ne bi smel manjkati v nobeni knjižnici učitelja ali učiteljice, najmanj pa v šolskih knjižnicah.

Komentar Zakona o narodnih šolah od 5. decembra 1929. godine, sa izmenama i dopunama od 7. jula 1930. godine. Izradili Branislav J. Todorović, pravni referent Ministarstva prosvete i Adam M. Bogosavljević, sekretar Ministarstva prosvete. Cena broš. Din 33.—.

Oba pisca nam garantirata, da je komentar k šolskemu zakonu dovolj avtentičen in dovolj jasna razlaga poedinih morda še nejasnih členov. Na podlagi tega komentarja je šole postal šolski zakon toliko razumljiv, da se ga z lahkoto uporablja. Komentar jemlje v obzir vse razne druge zakone, ki imajo kolikaj zveze s šolskim, ravno tako pa so v komentarju upoštevane in deloma dobesedno navedene vse naredbe in odredbe ter vsi odloki ministarstva prosvete, ki šolski zakon dopolnjujejo ter razlagajo in ki dajejo natančnejša navodila za izvajanje posameznih členov. Dokler ne dobimo k šolskemu zakonu potrebnega poslovnika, nam pomaga k njegovemu umevanju in pravilnemu tolmačenju edino tak komentar.

Vsled tega knjižica ne sme manjkati na nobeni mizi šolskega uravnavatelja, neprečeljena pomoč pa bo tudi vsakemu učitelju, če se le kolikaj zanima za pravno stran svoje službe.

Knjižico ima v zalogi Knjižarna Učiteljske tiskarne v Ljubljani in njena podružnica v Mariboru.

Učiteljski pravnik

—š Tovariši abiturienti (ke), ki ste nastopili maja — junija t. l. službo, sporočite sekciji po dopisnici leto rojstva in mature, ako niste vpisali teh podatkov v naznanilo o nastopu službe in to: Lorbek, Dovgan, Spirič, Grčić, Vusser, Vučajnik, Fatur, Golar, Levstik, Bolta, Kovač, Tolmajner, Zmavc, Zorn, Leder, Škrabelj, Agrež, Jordan, Vanič, Lipavec, Ladič, Stropnik, Mazaj, Toplak, Slapar, Korošec, Dereani, Šijanec, Čuček, Šubert in sprejete abiturientke. V. G.

—š Napredovanja po skupinah. Pod tem naslovom in v odgovorih na vprašanja »kaj lahko zapišemo za višjo skupino«, smo mnogokrat pojasnili v rubriki »Učiteljski pravnik«, kdaj ima posameznik pravico do višje skupine. Tudi v »Roč. katalogu«, »Pregledu dosežkov poviškov« in tablicah »Moji prejemki« je bilo to vprašanje točno pojasnjeno. Vendar se dobe še danes posamezniki, ki se niso ravnali po navodilih — očno navodilo spleh čitali niso in vlagajo prošnje tudi po več let prepozno t. j. potem — ko jim je dospela pravica do višje skupine in se razume, utrpe pri tem veliko škodo, ki stotero in stotero odtehta znesek za nabavo pripomočkov, ki jasno opozore na zahtevo pridobitvenih pravic. — Menili smo, da bodo zalegli kričiči, objavljeni, primeri o škodah, a vseh le niso ozdravili. Takim se pač sedaj ne more pomagati, da bi dobili nazaj.

Naša gospodarska organizacija

—g »Obmorski učiteljski dom« v Omišlju na otoku Krku vabi svoje člane in vse cenjene učiteljske v poset. Dom vam nudi najugodnejše cene za letovanje. Popolna oskrba t. j. stanovanje, prehrana in vsa postrežba znaša za člane — ustanovnike od Din 25.— do Din 40.— dnevno. Takih ugodnosti ne dobite nikjer. Vsled tega izrabite ugodno priliko in nas obiščite.

Tako nekako se bo glasilo vabilo na letovanje v obmorskem učiteljskem domu v Omišlju, kadar bo dom postavljen. Do takrat ni več tako daleč, da ne bi smeli tega sprejeti v naše račune. Naše društvo za zgradbo tega doma deluje z vso paro. Te dni je razposlalo na vse že prijavljene člane cirkulnico z najnovejšimi podatki in s poročilom o sedanjem stanju našega dela.

Vse člane prosimo, da izpolnijo člansko pristopnico in izjavo o plačevanju prispevkov ter nam jo nemudoma vrnejo. S tem bodo

naše delo le pospešili in veliko pripomogli k čim hitrejši dosegi našega cilja.

One tovariše in tovarišice, ki se še žele vpisati v naše društvo, pa prosimo, da se s prljavo požurijo, ker bo društvo svoje vrste pri članskem številu 200 zaprlo. Opozorjamo vse zainteresirane, da bi bilo naše število že davno polno, ako bi upoštevali tudi želje po vpisu tovarišev iz drugih banovin. Ker pa ima učiteljsko iz Slovenije prednost, bomo nekaj časa še počakali. M. Z.

Mladinska matica

Z 12 seje M. M.

1. Določijo se honorarji za avtorje in ilustratorje publikacij M. M.

2. Radiofonski oddajni postaji, ki je uveljavila tedensko poročanje o slovenskem, hrvaškem in srbskem revijalnem življenju, se sklone posiljati brezplačno »Naš rod«.

3. Društvom, ki so prosili za darove v knjigah, teh sicer ne moremo dati brezplačno pač pa po znižani ceni.

4. Za prihodnjo sejo se pripravi razpis nagrad za redne publikacije.

V Beogradu je izdal v založbi Jeremije Celevčica Gvido Tartalja prevod slovenskih mladinskih pesmi in proze pod naslovom »Braća sa Drave«. V tej zbirki je Tartalja tudi v stvari iz »Našega roda«, in sicer od Milčinskega »Starega in mladega razbojnika«, od Anice Černejeve »Pismo«, Bevk je zastopan s pravljico »Čudna živalca in čudežna palica«, Bogomir Magajna pa z legendo »Jezus in mornar«.

KNJIGE M. M. SO DOTISKANE. S 15. junijem bomo pričeli knjige že razpošiljati in do 20. jih lahko dobijo že vse šole. Cenjene poverjenike prosimo, da dopošljejo čimprej še zadnji obrok naročnine, da ne bo nepotrebnih zamud pri ekspediciji.

Najlepši in najcenejši darovi za pridne učence so knjige Mladinske matice, ki jih še vedno lahko dobite z 25—50% popustom.

Šolski radio

—r XXXIV. teden. V torek 12. junija bo oddaja

»Pojdimo pogledat, kaj dela Dolenc!«

Pod tem geslom se predstavi v torek, dne 12. junija t. l., v šolskem radiu mladina o. n. šole iz Trebnjega, ki bo v šolski uri podala zaokroženo sliko iz Trebnjega in okolice (St. Lovrenc, Vel. Loka, Dol. Nemška vas, Doberniče) v besedi in pesmi. Oddaja bo vsebovala poleg opisa tudi razne pravljice in pripovedke, ki krožijo okrog o teh krajih, nadalje reke in petje dolenskih narodnih pesmi, zlasti zdravic. Vmes bo nekaj plošč in tudi šolar — harmonikar bo zaigral nekaj dolenskih poskočnic. H koncu je v načrtu tudi kratek intervju z nekaterimi krajevnimi činitelji. Tako, da bo oddaja res povsem odgovarjala geslu, saj bo prednos direktno iz Trebnjega in in bo mladina govorila v dolenskem narečju.

Oddajo bo vodil učitelj Marjan Tratar, šolski pevski zbor pa učiteljica ga. Dereani Vida. Zato 12. junija — pojdite pogledat kaj dela Dolenc!

V petek 15. junija bo predaval gospod dr. Mirko Rupel »Najnamenitejši srbohrvaški pesniki in pisatelji«. Vsebina: Preprost in bežen pregled srbohrvaške literature s poudarjanjem najimenitnejših pesnikov in pisateljev, kakor Sv. Sava, Gundulič, Kačič, Reljković, Karadžić, Njegoš, Iv. Mažuranić, Preradović, Jovanović Zmaj, Senoa, Voj. Ilić, Lazarević, Dalski, Kranjčević, Vojnović. Predavatelj bo omenjal njih pomen, veličino in glavna dela. Predavanje bo v slovenščini.

Učiteljski pevski zbor JUU

Po skupnem koncertu 3. VI. je bila najdena v desni garderobi unionske dvorane ročna torbica, ki vsebuje 30 Din in žepni ročec. Lastnik jo lahko dvigne pri vodstvu sekcije JUU v Ljubljani, Franciskanska ulica 6.

Pevovodje in voditelji pev. zborov, ki so nastopili 3. junija v Ljubljani, opozarjamo, da morejo naročiti slike skupnega nastopa pri fotografu Grabjeu v Ljubljani na Miklošičevi cesti po 12.— Din v velikem formatu 17 x 23 cm.

Stanovska organizacija JUU

Iz sekcije

—s Učitelji — občinski odborniki. Erženjak Franc, š. u. v Zavrču v občini Zavrče.

Iz društev:

— JUU — SRESKO DRUSTVO V LO-GATCU bo imelo zaključno zborovanje v tekočem šolskem letu v soboto dne 16. junija 1934. ob pol 9. uri na Raketu. Na dnevnem redu predavanje gosp. svetnika Krošča o »Kmetijsko nadaljevalnem šolstvu«, poročilo tov. nadzornika o stanju šolstva v našem srezu ter poročila vseh društvenih funkcionarjev.

Tovariši(ice), poravnajte do tega dne svoje obveznosti napram društvu ter se polnoštevilo udeležite zborovanja! Odbor.

Splošne vesti

— Na sreski konferenci Jugoslovanske nacionalne štranke, ki se je vršila v ponedeljek, dne 4. t. m. je iznesel tov. Josip Lapajne, ki je bil sreski delegat za Kranj, tudi zahteve, odnosno opis položaja in stališča, ki ga zavzema učiteljsvo. Poudaril je, da bi bilo treba za državno narodno idejo predvsem pridobiti duhovščino in cerkev, kjer se grupira ves naš narod. Depolitizirati se mora gospodarstvo, ki je še vedno pod vtisom predvojni razmer. Za zboljšanje gospodarskih razmer je priporočil podvig kmetijske prosvete in ustanavljanje kmetijskih šol. V svrhu dviga splošne in politične morale naj se preprečijo ogabne denunciacije, ki so se razpasle zadnje čase, da danes ovajajo izvestni ljudje že vse vprek. Ovajalci naj se izročijo prizadetim, da z njimi obračunajo pred pristojnim forumom. Navajal je težke zamere, ki jih mora prenašati učiteljsvo radi SKJ in neurejenosti tega vprašanja v pogledu razmerja med državo in cerkvijo z ozirom na to vprašanje. Pezo tega neurejenega stanja nosi učitelj. Zato ne more biti to kriterij pri nameščanjih, ker je treba upoštevati tudi okoliščine, pod katerimi deluje učiteljsvo in poedinih krajev. Omenjal je napako, da se razpisujejo le slabša mesta. Boljša se pa oddajajo izven razpisa. S tem so močno prizadeti družinski očetje, ki omagujejo pod dajtvami za svojo družino in ne morejo priti v mesto, kjer bi jim bilo olajšano šolanje otrok. Izvedba redukcij draginskih doklad je izvršena na socialno nesorazmerni osnovi. Podčrtal je nujno potrebo ureditve vprašanja nameščanj in premeščanj učitelstva na popolnejši zakoniti podlagi in nujno potrebo ureditve disciplinskega postopka za učiteljsvo narodnih šol, ki je sedaj edino izveto iz moderne disciplinskega postopka, kakor ga vsebuje uradniški zakon. Učiteljsvo se čuti v tem pogledu nezaščiteno. V splošnem se na tem zboru ni obravnavalo prosvetnih, šolskih in učiteljsko-stanovskih vprašanj. — Tovariše, ki so v zastopih raznih korporacij in ustanov, opozarjamo, da je nujno potrebno ob vsaki priliki naglasiti naše stališče in zahteve, kakor je to storil ob gornji priliki tov. Lapajne. Ako se bomo oglašali in branili svoje stališče, se ne bo upal vsakdo ob vsaki priliki obregati ob nas in nas neupravičeno napadati in bo prestalo tudi premeščanje učitelstva iz nešolskih vidikov.

— Vsem tovarišem in tovarišicam, ki nameravajo izročiti v prihodnjem šolskem letu svoje sinove našemu domu, sporočamo sklep kuratorija, naj pošljejo takoj po »prospekte«, da se seznani s pogoji. Prijaviti za sprejem v Učit. dom pa se morajo zanesljivo 5 (pet) dni po opravljenem sprejemnem izpitu na srednjih šolah. Neučiteljski sinovi se v prihodnjem šolskem letu ne bodo sprejemali, ker v zavodu ni prostora. Tudi od učiteljskih sinov se sprejemajo samo začetniki.

Kuratorij Učit. doma v Mariboru.

— Maturantje letnika 1928/29. Do petletnice nam je že ubežal čas. Naša petletnica pa ne sme tiho mimo nas, smo sklenile ob maturi. Zato vas vabim: 7. julij, Ljubljana, ob 3 uri pop. pri Čadu pod Rožnikom. Javite se

na moj naslov z eventualnimi predlogi glede kraja, dneva in ure. — Soukal Magda, Sv. Florjan, Rogatec.

— Tovariši maturanti iz l. 1924! Se strinjate s predlogom, ki ga je sprožil naš tov. Štrbenk, da bi namreč praznovali svojo 10. letnico v Novem mestu? Sporočite na naslov: Valtj Erker, šol. uprav., Karteljevo p. Mirna peč ali pa tov. Štrbenku v Novo mesto.

— V zavod za slepo dečo v Kočevju se sprejmejo ob pričetku šolskega leta 1934/35 slepi otroci na prošnjo roditeljev ali njih namestnikov: Pogoji za sprejem: 1. da je otrok popolnoma ali toliko slep, da ni sposoben za obiskovanje normalne osnovne šole, 2. izpolnjenost 6. leto starosti, 3. primerna telesna in duševna zmožnost. Od sprejema so brezplačno izključeni slaboumi, božastni in gluho-slep otroci, potem otroci, ki so neozdravljivo bolni ali imajo prehuje telesne hibe, izvzemši slepote, 4. gojenci, katerih starši so zmožni plačevanja, morajo prispevati zavodu za oskrbo primerno preskrbovalnino, katere višino določijo kraljevska banska uprava dravske banovine. Če je uboštvo dokazano, Kraljevska banska uprava preskrbovalnino lahko zniža ali pa popolnoma izpregleda. — Gojenci dobivajo vso oskrbo v zavodu, vendar jih pa morajo oni, ki so jih dolžni preživljati, preskrbeti z obleko, obuvalom in perilom. Seboj v zavod morajo prinesiti sledeče potrebščine, ki naj bodo v dobrem stanju in zaznamovane: 2 vrhnji obleki (deklice 3), klobuk ali čepico, zimsko suknjo (deklice zimski plašč), dva para čevljev, topate, 4 srajce, 4 spodnje hlače, 4 pare nogavic, 6 žepnih robcov, ščetko za zobe, krtačo za obleko in čevlje, ter po možnosti dežnik. — Prošnjo za sprejem v zavod je treba vložiti do 28. junija 1934 pri IV. oddelku kraljevske banske uprave v Ljubljani.

Prošnji je priložiti sledeče listine: 1. rojstni in krstni list, 2. domovnico, 3. »Prijavni list« za sprejem v zavod za slepe otroke, ki ga izpolni pristojni šolski, šreški ali banovinski zdravnik. (Prijavni list je založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani), 4. morebitno šolsko spričevalo, če je že obiskoval kako šolo, 5. potrdilo o cepljenih kozah, 6. ubožno spričevalo, ako so starši ubožni, 7. potrdilo pristojnega davčnega urada o višini davkov, ki jih starši plačujejo, 8) družinski izkaz, izdan po župnem uradu. — Prošnja je po čl. 44 zakona o zaščiti mladine kolka prosta, ako je ubožnost dokazana z ubožnim spričevalom. Ravno tako so dolžne pristojne oblasti po navedenem zakonu izdati vse potrebne priloge brezplačno in kolka prosto.

— Vsem šolskim upraviteljem sporočamo, da te dni razpošilja tiskarna Slatnar v Kamniku priljubljeno povelje našega tovariša A. Milkoviča: Medvedek Markec. Plačilni rok je dolg pol leta in torej šole, ki bi slučajno ne mogle takoj nakazati malenkostnega zneska — lahko nakažejo z enakostne žele jeseni. Z ozirom na to, je pričakovati — da ne bo šole, ki bi knjižico zavrnile! Knjižica bo razposlana tudi vsem ostalim, ki so jo biči naročili.